

קול צופיין

קול צפֿיין נֶשְׂאוֹ קוֹל יַחֲדוֹ יִרְנֶנוּ

749

וישב תשע"ה השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

בְּכֹל בֵּיתִי נֶאֱמַן הוּא נאמנות בכשרות

כך פסק ה"שולחן ערוך": "החשוד לאכול דברים האסורים, בין אם הוא חשוד באיסור תורה בין אם הוא חשוד באיסור דרבנן, אין לסמוך עליו בהם; ואם נתארח עמו - לא יאכל משלו מדברים שהוא חשוד עליהם. אבל בסתמא - כשר". ודין זה של סמיכה על סתם אדם הוא חזק כל כך, עד שאפילו באיסורי תורה אנו סומכים על עד אחד (שו"ע יו"ד קט ושי"ר שם).

נאמנות מיוחדת לאנשי ארץ ישראל

הרמ"א כתב ב"דרכי משה" (קט א) כי באמת המנהג הוא להחזיק כל אדם בחזקת כשרות. אמנם לדעתו לא צריך לסמוך על כל אדם ולא לקנות מוצרים שצריכים בדיקה אלא ממי שיש לו "תעודת הכשר" שהוא אדם אמין ומוחזק בכשרות. שאם אין חשד ואין היכרות חיובית "אסור לקנות ממנו יין או שאר דברים שיש לחוש לאיסור".

כתב הט"ז: שהרמ"א פסק להחמיר נגד המנהג להתיר בגלל שאנו רואין קלקול הדורות ולא אכשר דרי'. מקור דברי הרמ"א הוא ברמב"ם (מאכלות אסורות ג כא) שכתב: 'וכן אין לוקחין גבינה וחתיתך דג שאין בה סימן אלא מישראלי שהוחזק בכשרות, אבל בארץ ישראל כשהיתה רובה ישראל - לוקחין מכל ישראל שבה. והחלב לוקחין אותו מכל ישראל מכל מקום". הנך רואה כי אף שדיני נאמנות של אדם אינם מצוות התלויות בארץ אלא באדם, עם זאת פסק הרמב"ם כי בארץ ישראל האנשים נאמנים למכור גבינה וחתיתך דג בלי שום תעודה, ואילו בחו"ל האנשים לא נאמנים אלא אם כן הוחזקו בכשרות.

מכאן למד הרמ"א לשנות את המנהג ולהורות כי אין לסמוך על כל אדם בכל מקום, אלא אם כן הוחזק בכשרות. שכן הוא ראה בדורו ובמקומו שידיעות האנשים והקפדתם אינן כדבעי. וכשהיו יושבים ישראל על אדמתם, והייתה ברובם יראת שמים טהורה והיו בקיאים בהלכה - כולם היו בחזקת כשרות גם ללא בדיקה.

עד אחד נאמן באיסורים

אשה מותרת לעדות

עדות בבית-הדין צריכה שני עדים. "על פי שני עדים או על פי שְׁלֶשֶׁה עֲדִים יָקוּם דָּבָר". כך גם כשחותמים על שטר הלוואה או כשמעידים על קידושים ונישואין. ואולם רק עדות במשפט או עדות שקשורה לחטא ועוון צריכה שני עדים. שנאמר: "לא יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עוֹן וּלְכָל חֲטָאתָ בְּכָל חֲטָאתָ אֲשֶׁר יַחֲטָא". בעדות על איסור והיתר, לעומת זאת, מספיק עד אחד או עדה אחת - "עד אחד נאמן באיסורים להתיר, אבל לא להחמיר" ("שולחן ערוך", יורה דעה קכז ג).

על כן אדם יכול לסמוך על אשתו שאומרת לו כי האוכל כשר, וכי הבשר הוכשר. וכן אשה יכולה לסמוך על בעלה שאומר לה כי הוא קנה את הפירות במקום שמעשרים וכד'. ולא רק אשה ובעלה, אלא כל אדם, שכל אחד הוא בחזקת כשרות (ט"ז יו"ד קט ס"ק ב). עד שהאדם מפסיק את נאמנותו.

סתם כל אדם בחזקת כשרות

כך אומרת הגמרא בירושלמי (שביעית כב ע"ב) כי אסור לתבל שמן שקדוש בקדושת שביעית בבשמים, כיוון שהשמן נפסל בעקבות כך לאכילה: "אין מפטמין שמן של שביעית. אבל לוקח הוא שמן עֶרֶב שביעית ואינו חושש. רבי אימי סבר מימר: אפילו מן החשוד. אמר רבי יוסי: לא אמרו אלא בשאינו יודע אם חשוד אם אינו חשוד. הא דבר ברי שהוא חשוד - אסור". כלומר, מותר לקנות שמן של ערב שביעית שלא קדוש בקדושת שביעית, ולא חוששים שמא המוכר מרמה ואומר שהשמן מֶעֶרֶב שביעית ולא קדוש בקדושת שביעית, ובאמת הוא משנת שביעית וקדוש בקדושתה.

הגמרא מספרת שרבי אמי חשב שמותר לקנות גם ממי שחשוד על השביעית. אמר לו רבי יוסי, שכל ההיתר הוא בסתם אדם שאינו מוחזק לא בכשרות ולא בפסלות. אבל אם ברי לנו שהמוכר חשוד על איסורי שביעית - לא סומכים עליו.

ימ"ח מח"ג בסוריא

הגמרא (ע"ז ל"ט ב') אומרת כי לא כל מוצר צריך בדיקה: "תנו רבנן אין לוקחין ימ"ח מח"ג בסוריא. לא יין ולא מורייס ולא קֶלֶב ולא מלח סלקונדרית ולא חילתית ולא גבינה אלא מן המומחה. וכולן אם נתארח אצל בעל הבית - מותר".

המוצרים הללו שמוזכרים בגמרא הם מוצרים שיכולים להיות בהם חששות גדולים של כשרות. יין - יכול להיות יין שנגע בו נוכרי. מורייס - הוא רוטב שעשוי בדרך כלל ממים, מלח, תבלינים ורוטב של דגים. ויכולים להיות בו ספקות בגלל כשרות הדגים. קֶלֶב - שמא חלב אותו נוכרי. מלח סלקונדרית וחילתית הם דברים חריפים, ויש חשש שמא המוכר חתך את גוש המלח או את העלים החריפים בסכין לא כשרה, ונאסרו. גבינה - מפני חששות הכשרות שעירבו בה דברים טמאים.

ברור שבימינו המוצרים שצריכים הקפדה יתירה בכשרות הם הרבה יותר ממה שנאמר בגמרא. בכל כיכר לחם יכולים להיות משפרי אפייה, שמורכבים משמנים מן החי. בוודאי בשוקולד או בממתקים אחרים, ואפילו בשמן וכדומה, יכולות להיות תערובות של איסור.

לא סומכים על חזקה במומחיות

הזכרנו לעיל את דעת ה"שולחן ערוך", כי לכל אדם יש חזקת כשרות עד שיתברר לנו אחרת. לעומת זאת במקום אחר ב"שולחן ערוך" (יורה דעה א' א') נפסק כי סומכים בדיעבד על חזקת כשרות של שוחט, אבל כשהוא לפנינו "צריך לבדוק אם הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה". וכן הדין במי ששוחט ומוכר בשר בחנותו, שמבקשים לבדוק את כשרותו (י"ד סה יז).

הקשה הש"ך: למה צריך לבדוק שוחט ולתת לו הסמכה וכדומה? הרי ה"שולחן ערוך" פסק (בסימן קיט) כי יש לאנשים נאמנות, כל עוד לא הוכח שהם משקרים. ותיירץ הש"ך, כי בחנות של בשר או ששוחט יש לצרכנים אפשרות לבחור בין חנויות בשר שונות או בין שוחטים שונים. אם כן, למה ללכת למי שלא נבדק על ידינו?

עוד הבדל יש בין חנויות הבשר והשוחטים לשאר הנושאים, כי בשחיטה ובדיקה צריך מומחיות יתירה. אמנם בשאר הדברים אנו סומכים על חזקת כשרות, אבל כדי להיות שוחט צריך הסמכה מפורשת.

מומר לדבר אחד לא מומר לתורה כולה

נאמן בביתו ואינו נאמן בחנותו

בסיומם ההלכה שהוזכרה לעיל נאמר: "וכלן אם נתארח אצל בעל הבית - מותר". לומר לך כי אצל אנשים רבים יכול להיות חילוק בין כשרות הבית לכשרות בית העסק. בעסק הוא יתיר לעצמו למכור דברים שאינם כשרים. אבל אם תבוא להתארח בביתו - הוא יתן לך לאכול רק אוכל כשר.

ולא עוד, אלא שאם המוכר הזה ישלח לך אוכל לביתך - חזקת האוכל הזה כאוכל כשר. "מאי טעמא? בעל הבית לא שביק היתירא ואכל איסורא וכי משגר ליה כמאי דאכיל מושדר ליה". מה הטעם? כיוון שבעל הבית לא יאכל בביתו איסור, הרי כשהוא שולח תשורה למישהו אחר - הוא שולח מהכשר ולא מהסחורה המפוקפקת שבחנותו.

כן פסק הרמב"ם על הפרשת חלה (בנורים פרק ח): "הלוקח מנחתום עם הארץ בסוריא ואמר לו: 'הפרשתי חלה' - אינו צריך להפריש חלה מספק. כשם שלא נחשדו כל ישראל בארץ על 'תרומה גדולה' כך לא נחשדו בסוריא על החלה: הלוקח בחו"ל מן הנחתום - צריך להפריש חלה מספק. אבל הלוקח מבעל הבית ואין צריך לומר המתארח אצלו - אינו צריך להפריש חלה מספק". מכאן אנו לומדים כי גם במקום שאנחנו חושדים

על החלה, אם אוכל בביתו של המוכר - לא חושש על החלה. כי בביתו של אדם הוא מקפיד על עצמו יותר ממה שמקפיד בחנותו (רמ"א קיט א. ובשו"ע קיט ב).

גופו בשחרית של שבת וראשו בחנות

כדי להבין איך ייתכן מצב שאדם לא שומר כשרות בחנות ושומר כשרות בבית, אספר כי פעם נתבקשתי על-ידי אנשי הגרעין התורני באילת לדבר עם אדם אמיד שיש לו כמה וכמה חנויות שפתוחות בשבת ברחובות הראשיים בעיר אילת, דבר שגורם לכך שגם בעלי חנויות אחרות שנמצאות בסמיכות לחנויות שלו פותחים את החנות בשבת מחמת התחרות.

נפגשתי עם בעל החנויות, וכששמעו שאני מצפת שמח מאוד. הוא הקדים וסיפר לי כי הוא נוסע עם חבריו כל חודש לצפת לטבול במקווה של האר"י ז"ל, וכאן הפליג בשבחו של האר"י. אחר כך הוא אמר לי כי הוא יודע מה מטרת הפגישה וכי אין צורך לשכנע אותו לשמור שבת, כיוון שהוא לא נמצא בחנויות שלו בשבת. הוא הולך לבית הכנסת, עושה קידוש עם בני ביתו, מנצל את הזמן ללימוד תורה, ורגלו לא דורכת בחנויות אלו שפתוחות בשבת מכניסת השבת עד צאתה. לא שווה לו להפסיד את קדושת השבת בשביל שום הון שבעולם.

הוא הוסיף ואמר לי, כי באופן רגיל החנויות הללו היו צריכות לעשות אותו עשיר גדול. אבל הוא יודע כי העושר ממנו והלאה. כל זה בגלל שהוא גורם לאחרים לחלל שבת. הוא לומד ויודע שהשבת שהיא "מקור הברכה" ואין לו סיכוי לצאת מהחובות, אם הוא גורם לאחרים חילול שבת. את דבריו הוא סיים ואמר, כי ברור לו לחלוטין שברגע שהוא יתגבר על היצר הרע שלו ויסגור את החנויות, יפתחו לו שערי פרנסה טובה. "כי היא מקור הברכה". על כן אין שום צורך שאשכנע אותו לסגור בשבת, רק שאסדר לו ברכה מהרב אליהו זצוק"ל והכול יבוא על מקומו בשלום.

לא הצלחתי להשחיל יותר מדי מילים באותה שיחה, אבל קיבלתי עלי את השליחות בשמחה. ביקשתי ממו"ר אבא ז"ל ברכה, והוא חייך חיוך רחב וביקר את בעל רשת החנויות מכל לבו. האופן שבו התנהלה השיחה גרמה לי לחשוש, ולא שאלתי מה קרה עם אותו אדם. לפני זמן מה הייתי באילת, ונאמר לי שם על-ידי אחד מחברי הגרעין התורני כי אותו אדם עמד במילתו. הוא סגר בשבתות את כל החנויות שהיו בבעלותו, ובכך הוא גרם להרבה חנויות אחרות לסגור גם הם את החנות ביום השבת.

אני מזכיר את הסיפור הזה להבין את ההלכה שמוזכרת בגמרא לעיל וגם נפסקה להלכה. יש אנשים שעוברים על ההלכה בעסקיהם ושומרים על ההלכה בבתיהם. גם אנשים שנראים לנו כלפי חוץ כאנשים שרחוקים מרחק מזרח ממערב משמירת תורה ומצוות יכולים לשמור בביתם קלה כבחמורה.

החשוד לדבר אחד אינו חשוד לדברים אחרים

ההלכה הזאת מלמדת אותנו כי הכלל האומר "מומר לדבר אחד - מומר לכל התורה כולה" אינו הלכה. כן אנו לומדים בהלכה שאנשים שמזלזלים בהלכה אחת - לא בהכרח שילזלו בהלכות אחרות. כך נפסק ב"שולחן ערוך" (יורה דעה קיט ד): "החשוד לדבר אחד אינו חשוד לדברים אחרים, אבל כל מה שצריך לאותו דבר, חשוד גם עליו".

הגמרא (בבבא בתרא ל) מספרת על אדם שהיה חשוד למכור קֶלֶב במקום שומן, קנס אותו רבא שלא למכור אפילו לא אגוזים. שאל אותו רב פפא: אם לדעתו הוא מומר לכל התורה כולה (כרבי יהודה) - שיאסור עליו גם מים ומלח. ואם הוא מומר רק לאותו דבר שטעה בו (כרבי שמעון) - למה הוא אוסר עליו למכור אגוזים?

אדם יכול
לסמוך על
אשתו
שאומרת לו
כי האוכל
כשר, וכי
הבשר
הוכשר. וכן
אשה יכולה
לסמוך על
בעלה שאומר
לה כי הוא
קנה את
הפירות
במקום
שמעשרים
וכדומה

מכנינים כלים לאחוות ספרדים ואשכנזים

מזן הרב זצ"ל היה אומר, כי אע"פ שיש קהילות שונות ומנהגים שונים, צריכים לנהוג בכבוד זה בזה ולא לומר על אחרים שהם אוכלי טרפות וכד'. אם אדם הכין תה בשבת על דעת הרמ"א - מותר לספרדי לשתותו. גם כלים שנתבשל בהם דבר שלפי הספרדים הוא מותר ולפי האשכנזים אסור, כמו קטניות בפסח - מותר לאשכנזים לאכול בכלים אלו. וכן להפך, שבישלו בכלי בשר שהספרדים לא אוכלים אותו בגלל סירכות - אין הכלים נאסרים. שלא קיבלו עליהם לאסור סירכות באופן שנחשב ממש טרפות לאסור הסידים (ארץ החיים סתהון).

חֶלֶב של בני ארץ ישראל - סותם בנבל

מקור הדברים בגמרא (חולין מט ע"ב) שדיברה על חֶלֶב של הַיָּתֵר שבקיבה. יושבי ארץ ישראל נהגו בו היתר והחשיבו אותו כמו שומן. יושבי בבל נהגו בו איסור והחשיבו אותו כמו חֶלֶב. עוד יש הלכה, שנקב בקיבת הבהמה מחשיב אותה לטריפה, ונקב שנסתם בשומן - לא נחשב נקב.

נשאלה שאלה אצל בני בבל שלא אוכלים את החֶלֶב הזה, מה הדין בנקב שנסתם בחֶלֶב שעל הַיָּתֵר שבקיבה? האם נחשיב אותו כחֶלֶב ממש שלא סותם נקב בקיבה? האם המחלוקת היא כל כך קוטבית להחזיק את יושבי ארץ ישראל כטועים לגמרי, שהם מחשיבים אותו כשומן ואנחנו נחשיב אותם כאוכלי טרפות?

ענה רב נחמן ואמר: "אינהו מיכל אכלי, ולדידן מיסתם נמי לא סתים?". בני ארץ ישראל מקלים להחשיב אותו כמו שומן ואוכלים אותו, ואנחנו נחמיר כל כך ולא נאמר שהוא סותם את הנקב? האם המחלוקת בינינו היא כל כך קוטבית? זו שאלה שתשובתה בצדה - המחלוקת היא לא קוטבית על כדי כך שאנחנו לא נחשיב את החֶלֶב ההוא כמי שאינו.

חֶלֶב של בני ריינוס - מתירים את הכלים ואת התבשיל

ב"שולחן ערוך" (יורה דעה הלכות חֶלֶב סימן סד סעיף ט) נפסק הלכה למעשה בנושא זה: "חֶלֶב הדבוק לכרס שתחת הפריסה - אסור". הרמ"א מביא את מנהגם של בני עיר אחת שקראו לה "ריינוס", שנהגו להחשיב את החֶלֶב הזה כמו שומן ולאכול אותו. ואומר הרמ"א כי שאר האנשים הגרים במקומות אחרים שבאים להתארח בריינוס אוכלים בכלים שלהם, ולא מחשיבים את הכלים האלה כמו טרף.

ה"שולחן ערוך" כתב כי אפילו את התבשיל עצמו היו אוכלים תושבי שאר הערים. אבל לא את החֶלֶב עצמו. ואע"פ שהחֶלֶב לא בטל בשישים בתבשיל זה (שי"ן סי"ד יב. ט"ז ס"ק ט. כרתי ס"ק יב. פלתי ס"קיד). וכן כתב הש"ך בסימן קיט (ס"ק ב). כל זאת בגלל שכאשר קיבלו עליהם בני שאר המקומות לאסור חֶלֶב של בני ריינוס, לא אסרו גם את הכלים שנבלע בהם.

מי שלא מחמיר בדבר אחד - נאמן לאחרים שמחמירים בו

הדין הזה נכון גם לגבי נאמנות. כי מי שלא נוהג בחומרה מסוימת - יכול להיות משגיח על אחרים שנוהגים בחומרה זו, והוא לא נפסל בגלל דבר זה אפילו בדבר שמקל. כך נפסק ב"שולחן ערוך": "מי שנוהג באיזה דבר איסור מכח שסובר שדינא הוא הכי, או מכח חומרא שהחמיר על עצמו, מותר לאכול עם אחרים שנוהגין בו היתר, דודאי לא יאכילוהו דבר שהוא נוהג בו איסור". "דודאי אלפני עור לא תתן מכשול" - לא עבר" (שי"ן יורה דעה סימן קיט ס"ק ב).

כלים שנתבשל בהם דבר שלפי הספרדים הוא מותר ולפי האשכנזים אסור, כמו קטניות בפסח, מותר לאשכנזים לאכול בכלים אלו. וכן להפך

וענה לו כי אותו בעל חנות שמוכר חֶלֶב משתמש באגוזים על מנת להרגיל את האנשים לקנות אצלו. במיוחד הילדים שמקבלים אגוזים על כל קנייה. ובאמצעות האגוזים הוא קונה ומוכר חֶלֶב. לכן אסרו עליו למכור גם אגוזים אבל בדרך כלל מי שהוא מפורסם באחת מעבירות שבתורה, נאמן בשאר איסורים (שו"ע קיט ז). זה פרט לשלושה דברים: א] עבודת מוכבים; ב] חילול שבת בפרהסיא; ג] שאינו מאמין בדברי רבותינו ז"ל. וצריך להדגיש חילול שבת בפרהסיא, כי יש רבים שנוסעים בשבת אבל מתביישים אם מישוהו דתי או רב רואה אותם. במקרה כזה אין הדבר נקרא פרהסיא ועזות פנים, אלא חוטא ומתבייש - שגם הוא חוטא, אבל לא נקרא "מומר לכל התורה כולה".

אין אדם חוטא ולא לו

אימת האיסורים על הרשעים ואין אימת הממון עליהן

אמרנו לעיל, כי מי שחוטא בדבר אחד, באותו דבר הוא לא נאמן כלל. עם זאת יש סיוג שאומר כי "אין אדם חוטא ולא לו" (ב"מ ה ע"ב). לכן נפסק ב"שולחן ערוך" כי החוטא בדבר אחד נאמן בשל אחרים לומר "כשר". כי למה לו לשקר?

כך פוסק הרמב"ם (עדות יא ח): "החשוד על דבר - יש לו לדון בו ולהעיד בו לאחרים, חזקה אין אדם חוטא כדי שיהנו אחרים. כיצד? נאמן עם הארץ לומר: 'פירות פלוני מתוקנים הם'. ונאמן הנחשד למכור בשר בכור, לומר: 'בשר זה שמוכר פלוני - חולין הוא'. וכן כל כיוצא בזה משאר האיסורים, לפי שאימת האיסורים על הרשעים ואין אימת הממון עליהן".

לא משקרים בשבתות וחגים

המשנה (דמאי פ"ד) מלמדת שיש על הרשעים עוד אימה: "הלוקח פרות ממי שאינו נאמן על המעשרות, וְשֹׁכֵחַ לְעֵשְׂרוֹן, וְשׂוֹאֵל בְּשֶׁבֶת - יֹאכַל עַל פִּי. חֶשֶׁק מוֹצְאֵי שֶׁבֶת - לֹא יֹאכַל עַד שְׁעֵשֶׂר". ומפני מה ההבדל בין שבת שהאנשים נאמנים לבין מוצאי שבת שהאנשים לא נאמנים? הסביר הרמב"ם כי לעמי הארצות יש פחד מקדושת השבת, ולכן הם לא משקרים בשבת.

גם כאן אנו רואים שהעולם לא מתחלק בין דתיים לחילונים. בין שומרי מצוות לשאינם כך. כי גם אלו שנחשבים עמי ארצות נזהרים לא לשקר בשבת. אע"פ שאולי אינם שומרים את השבת בצנעה בתוך ביתם כדבעי, הם לא ישקרו בשבת.

חמותו בערה בו

פעמים רבות נשאלים אנשים על נאמנות של פועלים במטבח או עובדים זרים. גם כאן התשובה היא "אין אדם חוטא ולא לו", ולכן נפסק ב"שולחן ערוך" (קיט ג) כי "מותר ליתן משלו לחשוד לאכול דברים האסורים, כדי שיתקן או יבשל לו, ולא חיישינו שמא יחליפנו, כיון שאינו חשוד על הגזל". אמנם אסור לתת למי שלא מקפיד על כשרות להכשיר בשר, כי יש חשש שיתעצל ולא ישיר את הבשר, ובזה הוא חוטא לצורך מנוחת עצמו. וכן בטבח שעובד במטבח לפרנסתו ולא מרוויח ממוכירה יתירה של האוכל. עם זאת, יש לו אינטרס שהאוכל יצא טעים כדי שישבחוהו, ולכן הוא צריך בדיקה לראות שלא מערבב דברים אחרים בתוך האוכל.

הדוגמה שמופיעה בהלכה היא חמותו של אדם שאינה מקפידה על כשרות, וכגון שנתן לה בשר לבשל, ומרוב אהבה לבתה ולחנתה היא עלולה להחליף את הבשר שנתן לה בבשר אחר כדי שהאוכל יהיה יותר טעים וכד'.

סיפורים על הרב זצ"ל

אשה נאמנת

פעם ביקר הרב בביתו של שופט דתי. השופט הגיש לרב תה ועוגות, והרב לא טעם מהם. כשבאה אשתו של השופט ואמרה לרב כי היא בעצמה ניפתה את הקמח ואפתה את העוגות כהלכה, חרג הרב ממנהגו, טעם מהעוגה ואמר לשופט: הנה, לה אני מאמין, "עד אחד נאמן באיסורים", ואפילו אשה, ולא לך האישי השופט. לימים נכח הרב בכנס שהשתתפו בו שופטים רבים והחלו שם ליטפל לרב, אתם דתיים לא מאמינים לעדותה של אשה וכדומה, וסיפר להם הרב בתשובה מה היה אצל אותו השופט.

(מתוך "באור פניך", הרב חיים בן ששון)

זכות תמורת הביתה

פעם נסע הרב זצ"ל לתל-אביב להעביר שיעורי תורה בכמה מקומות, ולא הספיק לאכול בביתו לפני שיצא לדרך. אחרי כמה שיעורים הוא הרגיש קצת חלש ורצה לאכול, אבל לא מצא מקום עם הכשר טוב.

הרב נכנס למזנון שהיה בו מישהו עם חזות אחראית, ושאל אותו האם הוא יכול לטגן לעצמו חביתה עם שתי ביצים. "אני אשטוף ואנקה את המחבת. אחליף שמן, אשלם לך גם על הביצים, גם על השמן וגם על הטרחה", אמר הרב. בעל המזנון הסכים לבקשה המזוהה. הרב ניגש למטבח של המזנון, שטף את המחבת משאריות השמן, חימם אותה כדי להכשירה. אחר כך בדק שתי ביצים מדם וטיגן לעצמו.

כשהאוכל היה מוכן הוא נטל את ידיו, בירך בכוונה וניגב. אחר כך הוא בירך על הלחם ואכל את החביתה. סיים לאכול, עשה מים אחרונים ובירך ברכת המזון בכוונה. כל העת הזאת הביט בעל המזנון על הרב בדבקות. הוא מעולם לא ראה אדם אוכל כל כך בקדושה.

כשהרב סיים לברך ברכת המזון, הוא ניגש לבעל המקום לשלם לו על החביתה, על השמן ועל הטרחה. "בשום פנים ואופן, לא אקח ממך דבר!", אמר בעל המקום. "יש לי זכות זכות שאכלת אצלי, ולא אמכור את הזכות הזאת בעבור שום כסף שבעולם".

מוכר טרף לרבים – מנדים אותו ומשמטים אותו

"המוכר דברים האסורים – מעבירים אותו ומשמטים אותו; ואין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה בדבר חשוב, או ישחוט לעצמו ויוציא טריפה לעצמו בדבר חשוב, שוודאי עשה תשובה בלא הערמה, כיון שאינו חס על ממונו" (שו"ע י"ד ק"ט טו).

אם מוכר הכשיל את הציבור ומכר טרפות – מעבירים אותו מתפקידו ומנדים אותו נידוי חמור. וגם אם הוא לובש שחורים ומתעטף שחורים, אין זה נחשב תשובה עד שיגלה ממקומו, ויבוא לידי ניסיון האם להעדיף את כספו או את דבר ה'. כגון שמצא מציאה יקרה ויכול לקחת לעצמו, ובמקום זה החזירה. הוכח שחזר בתשובה והמזון לא מעביר אותו על דעת קונו.

מוכר טרף בשגגה – יש לו תקנה

שוחט ששחט ויצאה טריפה מתחת ידו והכשיר אותה, "אין לו התנצלות לומר: שוגג הייתי". אמנם אם באמת מסתבר שהאדם טעה "מחמת שאינו בקי" – יש לו תקנה שילמד ויחכם. אמנם אם זה שטעה בשוגג מחמת שלא ידע חזר על טעותו, לא נקרא שוגג אלא מזיד. "ששגת תלמוד עולה זדון" (אבות פרק ד ג).

חותמות כשרות

"שולחן ערוך" (ק"ח סעיף א) מובא כי צריך לסמן מוצרים כשרים בחותמת אחת או שתיים. "יין ובשר וחתיכת דג שאין בו סימן שהפקיד או שלח ביד עובד כוכבים, צריך שני חותמות. אבל יין מבושל ושכר, או יין שעירבו בו דברים אחרים, כגון דבש, וכן החומץ וחלב ומורייס ופת וגבינה וכל שאיסורו מדברי סופרים שהפקידו ביד עובד כוכבים – מותר בחותם אחד".

החשוד אינו נאמן, אפילו בשבועה

לפעמים אין משגיח בחנות, או שיש משגיח והוא לא נראה אמין, או יש חשש מסיבות אחרות, ובעל החנות נשבע שהכול כשר, ושרב חשוב אוכל באותה מסעדה או מלון וכיוצא בזה. על זה נאמר ב"שולחן ערוך" שם: "החשוד על הדבר אינו נאמן עליו, אפילו בשבועה".

והי רצון שהקב"ה יצילנו מכל כישלונות בדברים אלו של כשרות, ושדקדוק הלכה זה לא יביאנו להיכשל במצוות שבין אדם לחברו. ונוכה להפך מה שנאמר על מאכלות אסורות "ונטמטם בס", שטמטמטים מוחו של אדם, כך שבזכות מאכלות קודש יתקיים בנו: "וּשְׂמַרְתֶּם וְעִשִּׂיתֶם כִּי הוּא חֻמַּתְכֶם וּבִינְתֶכֶם לְעֵינֵי הַעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאִמְרוּ יֶקֶם עִמָּם וְנִבְּנוּ הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה". אמן.

תשובה כהלכה

צ"צ ה'הצעה הספרדית. כאשר אין אפשרות לדעת מה כשרות האוכל ומשגיח הכשרות אומר שזה בד"ץ העדה החרדית, האם מדברי הרב לספרדים זה אסור? מותר. **Fin Jeir קיוץ Sin**. האם נכון הוא שלירא שמים ראוי להחמיר ולא לאכול דבר שבשול ביום חול על-ידי מחלל שבת, בכלים כשרים, אלא ע"י הכרזת הדלקת אש כמו בישול גוי? מותר לאכול מבישול חול של מחלל שבת. **קצרות קצרה**. מי שלא ביער יין שביעות משמיטה קודמת, מה דין היין? אם לא ביער בשוגג – אסור לבעלים ומותר לאחרים.

הנכם מוזמנים להצטרף לשיבה הקטנה בכוכב השחר

"ארחות מרדכי"

לאורו של מרן זצוק"ל

ובעידודו של הרה"ג שמואל אליהו שליט"א
 ■ תכנית לימודים מקיפה בגמרא, תנ"ך, משנה, הלכה אמנה וחסידות
 ■ פעילות חברתית, חוגים וטיולים ■ אפשרות לברגות בשנה האחרונה
תלמידי תורת ט', י' מוזמנים להצטרף!
 לפריטים בשעות הבוקר - 029400473
 בשעות הערב - הרב בני 058-4669108

אז אגבור בע"ר בזמור זוזכות המזבז
הציבור מוזמן לערב שכולו תורה, אורה ושירה
 במעמד הרה"ג הרב שמואל אליהו שליט"א
 ובמעמד רבנים ואישי ציבור נוספים
אי"ה ביום ראשון כ"ט בכסלו תשע"ה
 נר שישני של חנוכה בשעה 20:00
 בבית הכנסת הספרדי בנוף ציון
 רחוב חיים קוברסקי 3, שכונת נוף ציון, ירושלים

האירוע ילווה בזמר ובכלי נגינה
 עזרת נשים פתוחה

המעוניינים לקבל את העלון במייל או מידע על שיעורים נא לשלוח פרטים במייל harav52@gmail.com או sms 058-5200020 | להזכרת שמות יקירכם בעלון לע"נ / לרפואה / לזיווג - 050-6000417

האחים דויטש
 תעשיות טקסטיל
 איזור התעשייה קרית מלאכי

קונדיטוריה
האחים עיני
 בני ברק, כשרות למהדרין
 איכות ועבודה עברית

בית הדין לדיני ממונות
"דרכי הוראה"
 בבית המדרש של מרן הראשון זצוק"ל
 טל. 02-6514399 פקס. 02-6536842

הפצת "קול צופיך"
 והפצה שבועית של
 עלוני פרשת שבוע
 לבתי כנסת
 בכל רחבי הארץ
 יוסי בן-הדור 03-6106329
 80528908518@gmail.com

שיווק עופות בכשרות מהודרת
 עם כל החומרות וההידורים של
בד"ץ "דרכי הוראה"
 מיסודו של מרן הרה"ג מרדכי אליהו שליט"א
 נאמנות מרן הרה"ג יוסף אליהו שליט"א
 ובסיוע בית דין שני "דרכי הוראה לרבנים"
 טל. 058-6316969 058-995-995-15